

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВ І МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Л. О. Омелянович^а, О. В. Веретенникова^б, Г. Ю. Руденок^б

*^аДонецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського
вул. Щорса, 31, м. Донецьк, 83050, Україна;*

*^бДонбаська національна академія будівництва і архітектури
вул. Державіна, 2, м. Макіївка, 86123, Україна.*

Отримана 28 січня 2006; прийнята 20 березня 2006

Анотація. В статті доведено доцільність використання можливостей інвестиційної взаємодії підприємств з органами влади місцевого рівня. Обґрунтовано напрямки такої взаємодії.

Ключові слова: інвестиційний потенціал підприємств, інвестиційний процес, політика інвестиційного розвитку підприємств, інвестиційна взаємодія підприємств і місцевих органів влади.

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И МЕСТНЫХ ОРГАНОВ ВЛАСТИ

Л. А. Омелянович^а, О. В. Веретенникова^б, А. Ю. Руденок^б

*^аДонецкий государственный университет экономики и торговли им. М. Туган-Барановского
ул. Щорса, 31, г. Донецк, 83050, Украина;*

*^бДонбасская национальная академия строительства и архитектуры
ул. Державина, 2, г. Макеевка, 86123, Украина.*

Получена 28 января 2006; принята 20 марта 2006

Аннотация. В статье доказана целесообразность использования возможностей инвестиционного взаимодействия предприятий с органами власти местного уровня. Обоснованы направления такого взаимодействия.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал предприятий, инвестиционный процесс, политика инвестиционного развития предприятий, инвестиционное взаимодействие предприятий и местных органов власти.

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF INVESTMENT INTERACTION OF THE ENTERPRISES AND LOCAL AUTHORITIES

L. A. Omelyanovich^a, O. V. Veretennikova^b, A. Yu. Rudenok^b

^a*M. Tugan-Baranovsky Donetsk State University of Economics and Trade
Shorsa Str., 31, Donetsk, 83050, Ukraine;*

^b*Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture
Derzhavin Str., Makiyivka, 86123, Ukraine.*

Received January 28, 2006; accepted March 20, 2006

Abstract. In the article the expediency of use of investment interaction opportunities of the enterprises with authorities of a local level is proved. The basic directions of such interaction are analysed.

Key words: investment potential of enterprises, investment process, investment development policy of enterprises, investment interaction of the enterprises and local authorities.

Багаторічне вивчення наукових робіт, досвіду і практики реалізації інвестиційних проектів дозволяє дійти висновку про те, що повне використання інвестиційного потенціалу підприємств¹ неможливе без урахування особливостей зовнішнього оточення. В сучасних умовах останнє характеризується, з одного боку, значною невизначеністю, наявністю суттєвого ризику, а з іншого боку — динамізмом і збільшенням можливостей розвитку за рахунок поширення зв'язків між суб'єктами господарювання, інститутами, державою тощо. Це обумовлює наявність досить суттєвої проблеми для багатьох підприємств — використання вищезазначених переваг за умови пристосування до складностей сьогодення. У зв'язку з цим актуальності набуває пошук шляхів розв'язання багатьох науково-практичних завдань, одним з яких є розробка та впровадження нових форм взаємодії підприємств з органами місцевої влади.

Слід відзначити, що проблеми організації такої взаємодії вже давно хвилюють багатьох науковців: А. Єпіфанова, А. Мокій, В. Коломійчука, Г. Ждан, І. Сало, К. Гусеву, Л. Волощенко, Н. Дребот, Н. Карлову, С. Романюк,

Ю. Бендерського та інших. Однак, щодо вирішення інвестиційних проблем підприємств за участю органів місцевої влади, то воно тільки стає предметом дослідження. Автори сучасних наукових праць тільки торкаються деяких моментів, пов'язаних з участю органів місцевого самоврядування в інвестиційному процесі: Ю. Бендерський — створення деяких фінансово-кредитних інституцій під егідою місцевих органів влади для сприяння розвитку інвестиційного процесу [2]; Л. Коваленко, О. Папаїка, В. Рибак — питань фінансування [3, 4]. Ці роботи створюють відповідне підґрунтя для проведення досліджень у даному напрямку, але суттєвої уваги їх функціям та формам взаємодії з іншими учасниками інвестиційного процесу в них не приділено.

Тому метою даної статті є визначення перспективних напрямків взаємодії підприємств з органами місцевого самоврядування, які дозволять оптимізувати діяльність обох сторін в умовах обопільної вигідності.

Відзначимо, що місто являє собою єдину територіально цілісну соціально-економічну систему, для якої характерна наявність безлічі

¹Під інвестиційним потенціалом ми маємо на увазі спроможність підприємства досягти нового рівня розвитку, у тому числі максимізувати прибуток, збільшити обсяги виробництва, освоїти нові ринки збуту і т.і., за рахунок проведення інвестиційних заходів, зокрема пошуку та вкладення інвестиційного капіталу, управління його використанням і розподілом нової вартості.

сторін-елементів, що мають свої інтереси та цілі. Це означає, що політика інвестиційного розвитку підприємств² повинна бути побудована на збалансуванні та взаємопов'язаності останніх, хоча б на короткострокові періоди. Короткочасний баланс інтересів тих чи інших сторін додає новий імпульс їх відносинам і виводить на якісно новий рівень розвитку.

Подібна думка висловлювалася в науковій літературі з акцентом на те, що стійка рівновага в системі неможлива і небажана, оскільки викликає застій і відсутність будь-якого розвитку, що рівнозначно її саморуїнуванню [1]. Тому в основі оптимізації інвестиційної діяльності підприємств міста повинне лежати забезпечення оптимальної взаємодії її суб'єктів. Таким чином, в основу стратегії інвестиційного розвитку підприємств міста має бути покладений фактор їх взаємодії з іншими учасниками інвестиційного процесу, у тому числі органами місцевої влади.

Така взаємодія повинна базуватися на визначенні і дотриманні відповідних принципів і умов:

- взаємовигідності і співробітництва у реалізації інтересів кожної сторони;
- компетенції і субординації;
- єдності системи інформаційного обміну.

Їх дотримання є умовою ефективності здійснення сторонами власної підприємницької чи інших видів діяльності. Щодо оптимальності взаємодії, то в даному випадку варто виходити з можливості одержання від неї найбільш повної сукупної віддачі³.

Дослідження щодо оптимальності прийняття інвестиційних рішень підприємств дозволили дійти висновку, що в процесі розробки заходів, які складають політику взаємодії підприємств з органами місцевого самоврядування, повинні бути враховані: на першому етапі — перспективи або обмеження щодо масштабів, напрямків та форм здійснення інвестиційної діяльності; на другому —

можливості використання коштів місцевого бюджету і позабюджетних коштів для фінансування інвестиційної діяльності; на третьому — фактори сприяння розвитку інвестиційної діяльності. У свою чергу, це дозволить підприємствам:

- прийняти обґрунтоване рішення щодо масштабів інвестиційної діяльності; напрямків її розвитку, об'єктів інвестування; можливостей використання природних ресурсів місцевого значення; пільг;
 - визначити можливості залучення коштів та майна, що знаходяться у власності територіальних громад;
 - розширити ринок збуту, коло стратегічних партнерів, зовнішньоекономічні зв'язки.
- Визначення ступеня впливу кількісних і якісних факторів на кінцевий фінансовий результат реалізації проекту — чистий прибуток послужило основою для виділення заходів:
1. які кількісно впливають на кінцевий фінансовий результат:
 - зниження собівартості продукції;
 - формування раціональної структури вкладення коштів;
 - розширення ринків збуту;
 - дотримання стандартів якості продукції, що випускається;
 - пошук можливості зниження податкового тиску;
 2. які створюють якісну основу для ефективної реалізації проекту:
 - розширення джерел і форм фінансування інвестиційних проектів;
 - створення системи моніторингу реалізації інвестиційних проектів;
 - участь у міських інвестиційних програмах;
 - використання можливостей інформаційної взаємодії з іншими учасниками інвестиційного процесу;
 - підвищення якісного рівня управління інвестиційним процесом з боку відповідальних осіб;

²Під політикою інвестиційного розвитку підприємств (політикою оптимізації інвестиційної діяльності) варто розуміти комплекс рішень та заходів, що розробляються на рівні підприємств і спрямовані на одержання максимального кількісного і якісного результату від інвестиційної діяльності.

³Сукупна віддача, на нашу думку, передбачає отримання позитивного результату кожним з учасників взаємодії окремо та відповідного соціально-економічного ефекту для міста в цілому.

- співробітництво з науковими школами, науковими, науково-технічними і проектними установами;
- використання методичної та організаційної підтримки з боку місцевих органів влади.

У табл. 1 представлені форми можливої участі місцевих органів самоврядування в реалізації цих заходів. Як бачимо, майже всі напрямки інвестиційної політики підприємств щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності можуть бути реалізовані за участю органів місцевого самоврядування.

У табл. 2 представлені результати їх експертної й авторської оцінки, на основі яких визначена відповідна рангова значущість⁴. Слід зазначити, що в цілому фактори кількісного впливу оцінені як ті, що мають найбільш істотну значущість.

Однак, найбільше значення, згідно даних табл. 2, має такий фактор, як розширення джерел і форм фінансування інвестиційних проектів. В умовах дефіциту оборотних коштів він є одним з вирішальних при визначенні можливості реалізації, оскільки характеризує фінансову базу, фінансові і комерційні ризики, що виникають у ході реалізації. Таким чином, даний фактор впливає на хід інвестиційного процесу з його початку і до кінця реалізації проекту.

Крім даного фактора, особливо слід зазначити можливості інформаційної взаємодії з іншими учасниками інвестиційного процесу. Підсумкова рангова значущість даного фактору (5) свідчить про першорядне значення використання інформаційних можливостей, що можуть розкриватися на різних рівнях взаємодії й у різних формах.

Результати експертної й авторської оцінки форм участі місцевих органів влади в реалізації інвестиційної політики підприємств підтверджують значущість надання інформаційної підтримки підприємствам (табл. 3).

В цілому узагальнення даних табл. 3, а також результати проведеного теоретичного і практичного дослідження дали змогу сформулювати дві групи заходів, що можуть здійснюватися органами міського самоврядування для

підвищення ефективності реалізації підприємствами проектів:

1. ті, що здійснюють безпосередній вплив на результати реалізації підприємством того чи іншого проекту:

- збільшення масштабів фінансування інвестиційних програм і проектів по мірі розширення доходної частини бюджету;
- зменшення місцевого податкового тиску на інвесторів і підприємства в залежності від пріоритетності і виду інвестиційного проекту;

- розширення форм і неподаткових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в місті;

- відновлення системи державного замовлення;

2. ті, що здійснюють непрямий вплив на результати здійснення підприємствами інвестиційних проектів і сприяють покращенню інвестиційного клімату в місті:

- переміщення акцентів бюджетного фінансування від реалізації масштабних задач на підтримку ефективно працюючих підприємств, розвиток інфраструктури;

- підвищення фінансової дисципліни в частині виконання зобов'язань по фінансуванню інвестиційних витрат;

- сприяння інтеграції науки і промисловості регіону;

- надання інформаційної й організаційно-методичної підтримки підприємствам;

- поширення інформації про інвестиційні потреби підприємств міста;

- організаційна, інформаційна і фінансова підтримка наукових шкіл, що займаються дослідженням інвестиційного процесу;

- організація роботи постійно діючих шкіл для керівників підприємств, що реалізують інвестиційні проекти з питань організації інвестиційної культури і менеджменту;

- сприяння залученню коштів населення на інвестиційний ринок.

Дані табл. 3 підтверджують, що першорядну важливість для підприємств має проведення заходів, спрямованих на сприяння інтеграції науки і промисловості.

⁴При визначенні підсумкової рангової значущості пріоритет віддавався авторській оцінці

Таблиця 1. Форми участі місцевих органів самоврядування в реалізації комплексу заходів інвестиційної політики підприємств

Заходи інвестиційної політики підприємств	Форми участі місцевих органів влади
Кількісний вплив на кінцевий фінансовий результат	
Зниження собівартості продукції	Зменшення вартості природних ресурсів місцевого значення, регулювання податкових ставок та пільг
Формування раціональної структури вкладення коштів	-
Розширення ринків збуту	Укладення і забезпечення виконання договорів на придбання і реалізацію продукції, виконання робіт і надання послуг, сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ і організацій
Дотримання стандартів якості продукції	-
Популю можливість зниження податкового тиску	Установлення податків і зборів, розмірів їх ставок, розмірів пільг, прийняття рішень про надання пільг по таких податках і зборах
Створення якісної основи для ефективного реалізації проекту	
Розширення джерел і форм фінансування інвестиційних проектів	Здійснення позик з відповідного місцевого бюджету або об'єднання на договірних засадах коштів відповідного місцевого бюджету й інших місцевих бюджетів для виконання спільних проектів, участь у змішаному фінансуванні інвестиційних проектів; сприяння залученню коштів населення на інвестиційний ринок
Створення системи моніторингу реалізації інвестиційних проектів	-
Участь у міських інвестиційних програмах	Організація міських інвестиційних програм
Використання можливостей інформаційної взаємодії з іншими учасниками інвестиційного процесу	Сприяння створенню єдиного інформаційного простору шляхом формування інформаційної бази даних міста; розповсюдження інформації щодо інвестиційного процесу в місті у засобах масової інформації
Підвищення якісного рівня управління інвестиційним процесом з боку відповідальних осіб	Встановлення контролю
Співробітництво з науковими школами, науковцями і проектними установами	Організація зустрічей виробників і науковців, конференцій, організаційна, інформаційна і фінансова підтримка взаємодії
Використання методичної та організаційної підтримки з боку місцевих органів влади	Організація роботи шкіл з питань організації інвестиційної культури і менеджменту; надання інформаційної, організаційно-методичної підтримки

Таблиця 2. Рангова значущість заходів, спрямованих на підвищення ефективності реалізації інвестиційних проєктів

Заходи	Рангова значущість за даними експертної оцінки												Узагальнюючий показник	Рангова значущість за даними експертної оцінки		Підсумкова рангова значущість	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		за даними експертної оцінки	за авторською оцінкою		
Кількісний вплив																	
Зниження собівартості продукції	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,42	2	3	3
Формування раціональної структури вкладення коштів	3	3	3	4	3	3	4	3	3	4	3	3	3	2,50	3	2	2
Розширення ринків збуту	4	5	4	4	3	4	4	3	4	4	3	4	4	3,25	4	4	4
Дотримання стандартів якості продукції, що виробляється	6	6	8	7	6	6	6	6	6	6	6	7	6	5,33	6	6	6
Пошук можливості зменшення податкового тиску	7	7	7	6	7	9	8	8	8	8	8	8	7	6,17	7	7	7
Якісний вплив																	
Розширення джерел та форм фінансування інвестиційних проєктів	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1,08	1	1	1
Створення системи моніторингу реалізації інвестиційних проєктів	10	10	6	10	5	10	10	11	5	10	11	5	10	7,25	9	9	9
Участь в інвестиційних програмах міста	12	12	12	12	11	12	12	12	12	12	12	12	11	9,83	12	12	12
Використання можливостей інформаційної взаємодії з іншими учасниками інвестиційного процесу	5	4	5	5	5	8	5	5	5	5	6	5	5	4,42	5	5	5
Підвищення якісного рівня управління інвестиційним процесом з боку відповідальних осіб	9	9	9	9	10	9	10	9	10	10	11	9	9	7,75	10	10	10
Співробітництво з науковими школами, науково-технічними та проєктними установами	8	9	10	8	7	7	7	7	7	7	9	8	8	6,75	8	8	8
Використання методичної та організаційної підтримки з боку місцевих органів влади	11	11	11	12	11	11	11	11	11	11	9	10	12	19,08	11	11	11

Таблиця 3. Рангова значущість заходів, що можуть здійснюватися місцевими органами влади для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств

Заходи	Рангова значущість за даними експертної оцінки												Узагальнюючий показник	Рангова значущість за даними експертної оцінки		Підсумкова рангова значущість
	2	2	3	1	2	3	1	1	1	1	1	1		за даними експертної оцінки	за авторською оцінкою	
Прямий вплив																
Збільшення масштабів фінансування інвестиційних програм і проектів по мірі розширення доходної частини бюджету	2	2	3	1	2	3	1	1	1	1	1	1	1,42	1	2	2
Зменшення місцевого податкового тиску на інвесторів і підприємства в залежності від пріоритетності і виду інвестиційного проекту	9	9	8	10	8	8	9	10	8	8	8	8	7,25	9	9	9
Розширення форм і неподаткових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в місті	3	4	2	2	3	4	3	5	4	3	4	3	2,75	3	3	3
Відновлення системи державного замовлення	7	6	6	4	4	2	2	2	2	6	5	4	3,67	4	4	4
Непрямий вплив																
Переміщення акцентів бюджетного фінансування від реалізації масштабних задач на підтримку ефективно працюючих підприємств, розвиток інфраструктури	5	7	4	6	11	12	11	9	11	12	12	12	7,33	8	8	8
Підвищення фінансової дисципліни в частині виконання зобов'язань по фінансуванню інвестиційних витрат	6	3	7	5	5	5	7	6	2	6	6	6	4,33	5	5	5
Сприяння інтеграції науки і промисловості регіону	1	1	1	3	1	1	4	3	3	2	1	1	1,67	2	1	1
Надання інформаційної й організаційно-методичної підтримки підприємствам	4	5	5	7	6	6	5	8	5	4	4	4	4,58	6	7	7
Поширення інформації про інвестиційні потреби підприємств міста	10	12	9	9	9	9	6	11	9	7	7	7	7,58	10	10	10
Організаційна, інформаційна і фінансова підтримка наукових шкіл, що займаються дослідженням інвестиційного процесу	2	8	10	11	7	7	8	7	7	11	11	6,5	7	6	6	6
Організація роботи постійно діючих шкіл для керівників підприємств, що реалізують інвестиційні проекти з шпигань організації інвестиційної культури і менеджменту	11	10	12	12	12	11	12	4	12	10	10	8,83	12	12	12	12
Сприяння залученню копіїв населення на інвестиційний ринок	8	11	11	8	10	10	10	12	10	9	9	8,25	11	11	11	11

Вони створюють основу для нарощування темпів економічного розвитку на основі новітніх досягнень в галузі технологій, що використовуються в процесі промислового виробництва, матеріально-технічного обладнання, розробки нових продуктів та ін., що у свою чергу обумовлює високу імовірність проведення заходів, спрямованих на підвищення ефективності реалізації проектів, які здійснюються самими підприємствами.

Крім того, ранжирування заходів, що здійснюються органами місцевого самоврядування, дозволило зробити висновки про те, що підприємствами міста визначається важливість участі органів влади місцевого рівня у фінансуванні інвестиційних проектів підприємств поряд із здійсненням інших заходів, що передбачають стимулювання, організацію і підтримку учасників інвестиційного процесу.

В цілому, можна зробити висновок про те, що кожне підприємство в процесі визначення

заходів інвестиційної політики повинно оцінити можливість співпраці з органами місцевого самоврядування в тому чи іншому напрямку, вигідність і перспективи таких взаємовідносин і розробити заходи, що враховують усі переваги і перешкоди власної взаємодії з представниками держави. Це дозволить оптимізувати інвестиційні процеси на різних рівнях загальнодержавної економічної структури.

Література

1. Алексюк Г. Особенности формирования баланса производственных имущественных и финансовых ресурсов территории // Экономика Украины. - 2001. - №11. - С. 14 - 20.
2. Бендерський Ю. Роль інвестицій та інновацій в реструктуризації економіки // Экономика України. - 1998. - №9. - С. 48 - 53.
3. Папаика А. Слухи о финансовой смерти регионов преждевременны // Меркурий. - Ноябрь. - 2002. - С. 39 - 40.
4. Рибак В. Деякі аспекти бюджетно-податкової політики України // Схід. - 1998. - № 4 (21). - С. 8 - 10.

Омелянович Лідія Олександрівна — доктор економічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри фінансів Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Науковий напрямок: соціально-економічні та фінансові проблеми розвитку підприємств та територій.

Веретенникова Оксана Віталіївна — кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Науковий напрямок: інвестиційні перспективи та інвестиційні можливості підприємств України.

Руденок Ганна Юріївна — аспірант кафедри фінансів і кредиту Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Науковий напрямок: соціальний розвиток трудового колективу підприємств та організацій.

Омелянович Лидия Александровна — доктор экономических наук, профессор, первый проректор, заведующая кафедрой финансов Донецкого государственного университета экономики и торговли им. М. Туган-Барановского. Научное направление: социально-экономические и финансовые проблемы развития предприятий и территорий.

Веретенникова Оксана Витальевна — кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и кредита Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научное направление: инвестиционные перспективы и инвестиционные возможности предприятий Украины.

Руденок Анна Юрьевна — аспірант кафедри фінансів і кредиту Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Науковий напрямок: соціальне розвиток трудового колективу підприємств та організацій.

Omelyanovich Lidiya Aleksandrovna – Dr. of science, professor of department finance and credit of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture; scientific direction – social, economy, financial problems of development enterprises and territories.

Veretennikova Oksana Vitalievna – candidate of economic science, senior lecturer of finance and credit department of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture; scientific direction – investment impossible of Ukraine's enterprises.

Rudenok Anna Yurievna – assistant of finance and credit department of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture; scientific direction – social development of label collective.